

Mohelno (okr. Třebíč)

„Topoly“.

Mladý paleolit. Loviště? Povrchový sběr. Badatelský výzkum.
AMČR: M-202502546.

Lokalizace: WGS-84: 49.1070142N, 16.1436392E

V rámci realizace projektu regionální spolupráce „Střední Pohlaví jako součást historické stezky spojující Českomoravskou vrchovinu s jihomoravskými úvaly“ a projektu Strategie AV21 „Subsistenční strategie mladopaleolitických lovců“ pokračovaly v roce 2025 terénní povrchové prospekce v prostoru vodní nádrže Mohelno. Při sledování erodující pláže v trati „Topoly“ (cf. Bartík et al. 2025), která je situovaná o meandr výše proti proudu řeky Jihlavy než známá poloha Mohelno – „Plevovce“, byly na více místech (obr. 4) získány kosti pleistocenní fauny (obr. 5). Tyto nálezy se vázaly na polohy spraše, které byly následkem svahových a recentních erozních procesů promíšeny se svahovými sedimenty. Podmínky výzkumu neumožnily podrobnější dokumentaci profilu – po snížení hladiny nádrže na několik hodin obsahoval sediment stále příliš mnoho vody na to, aby mohl být odkopán a profil začištěn. Kostí jsou pokryty krustou vysráženého uhličitánu vápenatého a značně zvětřelé, což dokládá špatné dochování až úplná absence kolagenu v nich, přesto některé kosti a zuby kolagen obsahovaly, a jsou aktuálně předmětem radiouhlíkového datování, které by mělo odpovědět na otázku jejich možné souvislosti s nedalekými sídelními aktivitami v pozdní fázi mladého paleolitu.

Na lokalitě bylo nalezeno také několik štípaných artefaktů z radiolaritu a křemene, jejichž souvislost s pleistocenní faunou je nejistá. Tyto artefakty byly totiž nalezeny vyplavené, nikoli v intaktních sedimentech. Industrie, která by byla vyrobena převážně z radiolaritu, není v okolí doložena, což platí nejen pro paleolit, ale i mladší období pravěku. Jedinou výjimkou je pozdně paleolitická kolekce z polohy Třesov – „Lavičky“, kde je radiolarit hojně, ale nikoli výhradně rovněž zastoupen.

Nahromadění kostí na tomto místě zřejmě není náhodné, protože sestává z izolovaných kostí či menších skupinek, a to nejméně čtyř různých živočišných druhů. Doposud byly determinovány pozůstatky nejméně jednoho mamuta srstnatého (*Mammuthus primigenius*), koně (*Equus* sp.), jelena (*Cervus* sp.), dvou jedinců nosorožce srstnatého (*Coelodonta antiquitatis*) a kosti náležící dalším

blíže neurčeným středně velkým a velkým savcům. Pracujeme proto s pracovní hypotézou, že mohlo jít o místo lovu a porcování ulovené zvěře. Topografie místa – šikmá plošina mírně nad meandrující řekou, pod prudším svahem a při vyústění bočního údolí by mohla naznačovat, že místo snad sloužilo jako napajedlo nebo vhodný brod k překonání řeky. Lokalita bude nadále sledována.

Obr. 5. Mohelno, „Topoly“. Pohled na exkavaci části mamutí lebky. Foto J. Bartík.

Fig. 5. Mohelno, „Topoly“. View of the excavation of a mammoth skull. Photo by J. Bartík.

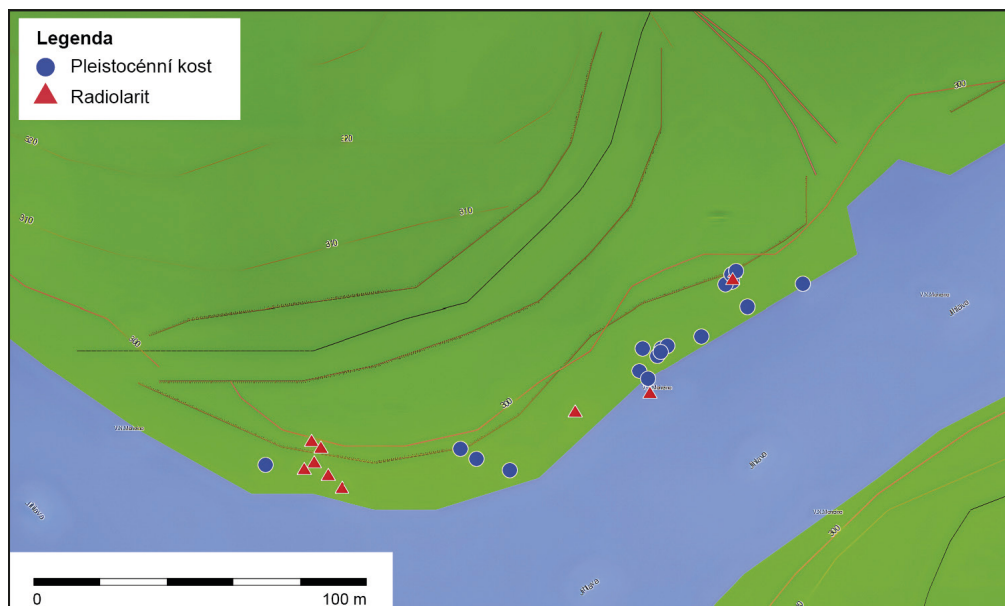
Literatura

AMČR: Záznam M-202502546 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202502546>.

Bartík, J., Škrdl, P., Vokáč, M., Hoch, A., Rohovský, T., Knotek, P., Lengyel, M. 2025: Mohelno (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 66(1), 226–227.

Summary

A collection of Pleistocene faunal remains, accompanied by radiolarite artefacts (Fig. 4, 5), was recovered during repeated surveys carried out as part of the Strategy AV21 project, ‘The Middle Jihlava River Region as part of a historical route linking the Bohemian-Moravian Highlands with the South Moravian

Obr. 4. Mohelno, „Topoly“. Rozptýl nálezu pleistocenní fauny a radiolaritových artefaktů. Autor P. Škrdl.

Fig. 4. Mohelno, „Topoly“. Spatial distribution of Pleistocene faunal remains and radiolarite artefacts. Author P. Škrdl.

Basins' (Střední Pohlaví jako součást historické stezky spojující Českomoravskou vrchovinu s jihomoravskými úvaly). The bones recorded to date represent at least four different species: woolly mammoth, woolly rhinoceros, horse, and deer. Their potential association with nearby Late Upper Palaeolithic sites remains uncertain, pending the results of radiocarbon dating. Similarly, the link between the radiolarite assemblage and the faunal remains is currently unresolved. In general, an assemblage composed exclusively of radiolarite has not previously been documented in the region, in either Palaeolithic or Neolithic contexts. The only site with a significant proportion of radiolarite is the Late Palaeolithic site of Třesov – 'Lavičky'. Surveys are ongoing.

Petr Škrdla, Jaroslav Bartík, Soňa Boriová, Ondřej Herčík,
David Cibulka, Martin Macků

Mohelno (okr. Třebíč)

„U Jezera“, parc. č. 6908, 6909.

Mezolit. Sídliště. Mikrosondáž/vzorkovací sondáž. Badatelský výzkum.
AMČR: M-202503099.

Lokalizace: WGS-84: 49.1071014N, 16.1561253E

V roce 2025 proběhl menší zjišťovací výzkum na lokalitě Mohelno – „U Jezera“. Pozůstatky předneolitických lidských aktivit zde byly objeveny již na jaře 2022, kdy byla poloha po dlouhé době zatravnění zorána, což umožnilo provést povrchový sběr (od té doby je zájmový prostor oset vojtěškou). Lokalita se nachází na severozápadním břehu zaniklého, zřejmě pozdně glaciálního jezera situovaného nad okrajem hluboce zaříznutého údolí řeky Jihlavy v nadmořské výšce okolo 400 m. Při povrchových prospekcích lokality zde byly identifikovány dva klastry štípaných artefaktů (jejich celkový počet aktuálně přesahuje pět desítek kusů), v jejichž prostoru byla následně provedena také geofyzikální prospekce, která měla za cíl ověřit výskyt zahloubených objektů. To se nakonec v případě povrchového klastru nálezů 1 podařilo (identifikováno bylo několik potenciálně zajímavých anomálií), a právě do jeho prostoru byl cílen zjišťovací výzkum.

Doposud získaný soubor štípané industrie byl předběžně chronologicky zařazen na základě metricko-technických a surovinových aspektů rámcově do pozdního paleolitu až mezolitu. Mezi surovinami dominují lokální materiály, přičemž nejvyššího podílu dosahuje rohovec typu Krumlovský les. Dále byly identifikovány křemičité zvětraliny (převážně vínově červené barvy), křemen/křišťál, rohovec typu Olomučany a pouze jedním

kusem je zastoupen importovaný eratický silicit (drobné nehtovité škrabadlo). Nezanedbatelnou část kolekce nebylo možné po surovinové stránce klasifikovat z důvodu silného přepálení.

Za účelem zpřesnění datace a ověření možné souvislosti geofyzikálních anomálií s povrchovou kolekcí artefaktů byl prostor lokality rozdělen do čtvercové sítě a v rámci ní následně proběhl v letních měsících odkryv dvou sond, přičemž celkem bylo v této výzkumné sezóně prozkoumáno a kompletně proplaveno 9 m². Zatímco sonda 1 o rozměrech 5 × 1 m byla situována na rozhraní zemědělsky využívané plochy a lesa (obr. 6) a reflektovala zvýšenou koncentraci povrchových nálezů, sonda 2 o rozměrech 2 × 2 m byla položena tak, aby ověřila existenci zahloubeného objektu v místě jedné z identifikovaných geofyzikálních anomálií. V rámci sondy 2 byla opravdu zachycena část mělkého (20–25 cm) objektu zahloubeného do navětralého skalního podloží. V jeho výplni byla nalezena menší kolekce štípané a makrolitické kamenné industrie. Důležitým nálezem jsou ojedinělé uhlíky, z nichž byly odebrány vzorky na radiokarbonové datování a archeobotanické analýzy, což umožní datování lokality a rekonstrukci tehdejšího přírodního prostředí. Výzkum zájmové polohy bude v dalších sezónách pokračovat.

Literatura

AMČR: Záznam M-202503099 [cit. 2026-03-24]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/id/M-202503099>.

Summary

In 2025, a preliminary archaeological excavation was conducted at the site of Mohelno – 'U Jezera' (Třebíč District), situated on the north-western shore of a former Late Glacial lake in the Jihlava River valley. Surface survey identified two clusters of chipped stone artefacts and geophysical prospection detected within one of these concentrations indicated the presence of subsurface features. The recovered lithic assemblage was tentatively dated, on the basis of metric, technological and raw material criteria, to the Late Palaeolithic–Mesolithic, with a clear predominance of local raw materials, particularly chert of the Krumlovský les type. As part of the excavation, two trenches with a total excavated area of 9 m² were opened (Fig. 6). Trench 2 revealed part of a shallow subsurface feature containing lithic artefacts and sparse charcoal fragments. Samples collected from this feature will enable refinement of the site's chronology and contribute to the reconstruction of the contemporary natural environment.

Jaroslav Bartík, Petr Škrdla, David Cibulka, Ondřej Herčík,
Soňa Boriová, Milan Vokáč

Obr. 6. Mohelno, „U Jezera“. Sonda 1 po dokončení exkavace. Foto D. Cibulka.

Fig. 6. Mohelno, 'U Jezera'. Trench 1 after completion of excavation. Photo by D. Cibulka.